

34110, VII, C. f. 35

POPIS

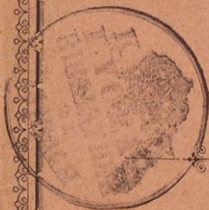
praznovanja 40letnega vladanja Nj. Veli-
čanstva presvitlega cesarja

FRANCA JOŽEFA I.

in blagoslovljenja nove Franc-Jožefove šole
in nove šolske zastave.

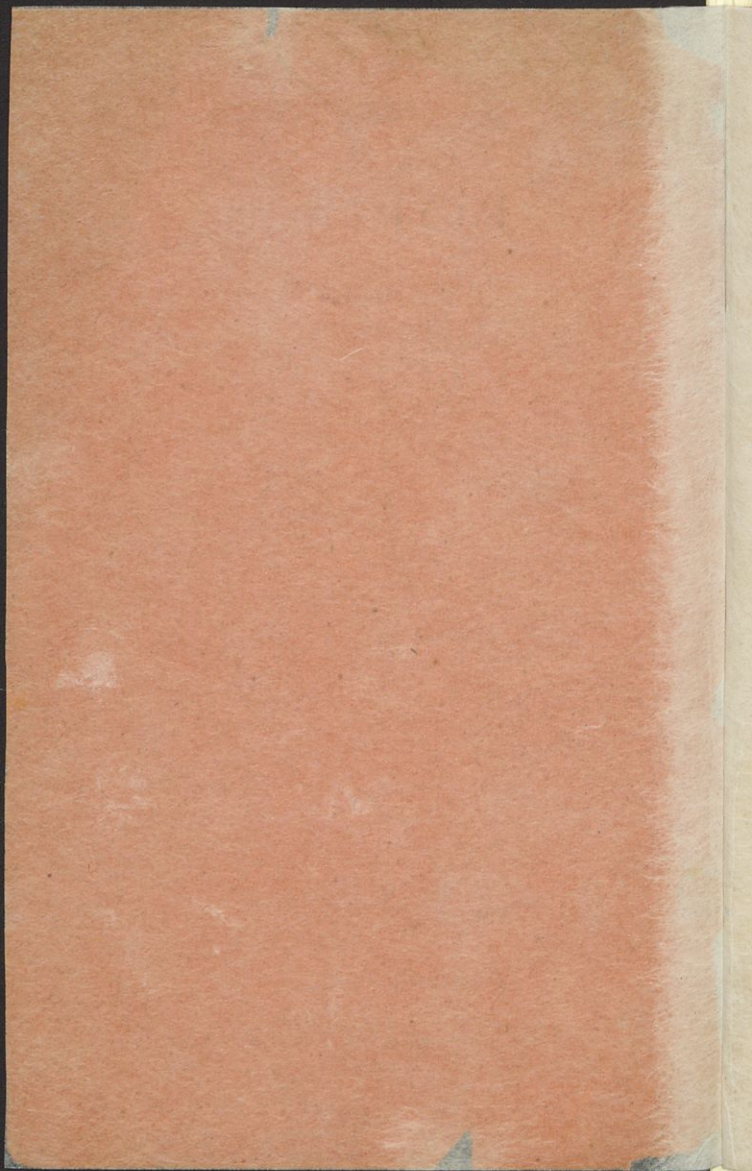
Šolski mladini v Črnomlji

v spomin.

V Črnomlji 1890.

Založil krajni šolski svet v Črnomlji. - - Tiskal J. Krajec v Rudolfovem.

POPIS

praznovanja 40letnega vladanja Nj. Veličanstva
presvitlega cesarja

Franca Jožefa I.

in blagoslovljenja nove Franc-Jožefove šole
in nove šolske zastave.

~~~~~
Šolski mladini v Črnomlji

v spomin.

30019217

V Črnomlji 1890.

Založil knjižni šolski svet v Črnomlji. — Tiskal J. Krajec v Rudolfovem.

MLADINI

ob otvorjenji nove Franc-Jožefove
šole v Črnomlji.

(Fr. Šetina.)

Urasno poslopje se
Dviga v višavo,
V dar ti mladina je
Bógu pa v slavo.
Tvoji prijatli in
Stariši dragi
Mnogo žrtvali so
V nádi preblagi:
Da se mladina boš
Prídno učila,
Da se mladina boš
Lépo vzgojila!
Nikdar ne kali ti
Staršem veselja,
Slušaj jih, spolni jim,
Kar je njih želja.
V dobrem razcvitaj se,
Živi pošteno,
V čednostih vadi se
Neomejeno.

V verni udanosti
Ljubi cesarja,
Saj nas očetovsko
Vedno obdarja.
Bógu Te izročim
Ljuba mladina,
K njemu le vodi te
Pot naj edina.
Ti pa, vladar neba,
Milost podeli,
V tvojo da bode čast
Kar smo pričeli.

Šolske oblasti.

C. kr. ministerstvo za uk in bogočastje.

Minister:

Njegova vzvišenost Pavel Gautsch, baron, tajni svetovalec, vitez Leopoldovega in Franc Jožefovega reda in reda železne krone I. vrste, posestnik zaslužnega križca s krono, doktor prava itd. itd.

C. kr. deželni šolski svèt:

Predsednik: Winkler Andrej, c. kr. deželni predsednik, baron, vitez Franc-Jožefovega in reda železne krone II. vrste itd. itd.

Namestnik: Schemerl Aleksander, c. kr. dvorni svetovalec.

Smolej Jakob, c. kr. deželni šolski nadzornik za srednje in ljudske šole.

Merk Jožef, c. kr. vladni svetovalec, poročevalec v oskrbovalnih in gospodarstvenih šolskih zadevah.

Murnik Janez, ces. svetovalec, vitez Franc-Jožefovega reda, tajnik trgovinske in obrtne zbornice, deželni odbornik, predsednik c. kr. kmetijske družbe itd.

Vošnjak Jožef, med. dr., primarij in deželni odbornik.

Bleiweis vitez Trsteniški Karl, med. dr., primarij, deželni poslanec itd.

Klofutar Leonhard, dr. sv. pisma, stolni prošt in studijski vodja v semenišču.

Zupan Tomo, c. kr. gimn. profesor, vodja knezo-škof. deškega zavoda „Alojzijanum“, mestni svetovalec itd.

Šuman Jožef, ravnatelj c. kr. višje gimnaz.

Praprotnik Andrej, voditelj I. mestni deški ljudski šoli, posestnik zlatega zasl. križca s krono itd.

C. kr. okrajni šolski svet:

Marquis de Gozani Ferdinand, c. kr. okrajni glavar, predsednik.

Jeršinić Anton, c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Aleš Anton, dekan v Semiču, zastopnik cerkve.

Dovgan Franjo, nem. vit. reda prošt v Metliki, zastopnik deželnega odbora.

Kupljen Anton, c. kr. notar v Črnomlji, zastopnik deželnega odbora.

Šetina Franjo, učitelj v Črnomlji in
Rupnik Ivan, učitelj v Črnomlji, zastopnika
učiteljstva.

Krajni šolski svèt:

Pavlin Anton, zdravnik, posestnik zlatega
križca za zasluge, predsednik in krajni
šolski nadzornik.

Jeršinović Anton, voditelj šoli, podpredsed.
Wessel Viljem, mestni župnik, duhoven nem.
vit. reda, zastopnik cerkve.

Kolbesen Miha, župan in posestnik v Loki.
Vardjan Franc, mestnjan v Črnomlji in
Štrucelj Štefan, posestnik v Telčvrhu, za-
stopniki občin.

Majerle Janez, posestnik v Otovcu, na-
mestnik udov.

Učiteljstvo.

Jeršinović Anton, voditelj šoli in stalni nad-
učitelj, rojen v Prečini pri Rudolfovem leta
1845, služi 28 let, in sicer ves čas v Črnomlji.

Pokorn Jakob, prvi mestni kaplan, katehet,
rojen v Škofji Loki leta 1859, služi 6 let,
med temi 3 leta v Črnomlji.

Šetina Franjo, stalni učitelj, rojen v Mo-
kronogu leta 1853, služi 16, let in sicer
ves čas v Črnomlji.

Rupnik Ivan, stalni učitelj, rojen v Idriji leta 1851, služi 15 let, in sicer ves čas v Črnomlji.

Matanovič Avgusta, stalna učiteljica, rojena v Ljubljani leta 1853, služi 13 let, med temi 8 let v Črnomlji.

Clarici Rozalija, začasna učiteljica, rojena v Prečini leta 1869, služi prvo leto in sicer v Črnomlji.

Svečanost v spomin slavnega štiridesetletnega vladanja Nj. Velicanstva našega presv. cesarja Franca Jožefa I. in ob enem slovesno blagoslovljenje temeljnega kamna novi Franc-Jožefovi šoli v Črnomlji dne 18. junija 1888.

Ob 1/25. uri zjutraj budnica in streljanje s topiči. Ob 9. uri podala se je šolska mladina v procesiji v cerkev. Na čelu godba in oddelek požarne brambe s zastavo v polni paradi; potem šolska mladina z učitelji, prečastita duhovščina, c. kr. okrajni in krajni šolski svet, mestni zastop in drugi dostojanstveniki; za tim drugi oddelek požarne brambe in mnogobrojno ljudstvo. Sveto mašo daroval je visokočastiti gospod Peter Mohar, župnik v Dragatušu; stregla sta mu visokočastita gospoda Ignacij Fertin, kaplan v Starem trgu in domači I. mestni kaplan Jakob Pokorn.

Pri sv. maši peli so šolski otroci in svirala je godba. Po končani službi božji šla je procesija v prejšnem redu na prostor nove šolske zgradbe pred lepo ovenčano podobo našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I., nad katero je visel okinčan napis „Bogu, cesarju in domovini!“

Tu je bil najprvo slavnostni govor visokorodnega gospoda Marquis-a G o z a n i, c. kr. okr. glavarja. Govoril je:

Predragi moji!

„Danes sešli smo se v obilnem številu. Med nami zastopani so razni stanovi. Zastopana je visokočastita duhovščina, zastopane so šolske oblasti in učiteljstvo, kakor tudi c. kr. uradništvo; vidimo pa tudi zastopnike všolanih občin in mnogo drugega ljudstva. Vdeležili smo se svete maše, pri katerej je šolska mladež prav lepo in ganljivo pela svete pesmi Bogu v čast. Čuje se mogočno streljanje in vidimo okoli nas vihrati razne zastave. Dragi moji! Vse to je dokaz, da je današnji dan zelo imeniten dan, kajti slovesnost, ki jo danes obhajamo, se malokdaj pripeti. Danes namreč blagoslovljen je temeljni kamen veličastnemu poslopju, v katerem se bode mladina odgojevala in podučevala v verskih resnicah in drugih vednostih, potrebnih vsakemu kristijanu in vsakemu državljanu naše mogočne lepe Avstrije. Da se zida to silno

potrebno šolsko poslopje, ki bode stalo kakih 23.000 gld., je pač velika žrtev za všolane občine. Čast in hvala vsem davkoplačevalcem, ker s tem pokažejo, da so vneti za dobro odgojo in omiko svojih otrok. Čast in hvala pa tudi našemu presvitlemu vladarju in visokemu deželnemu zboru, s katerih pomočjo se je šolski občini breme zdatno olajšalo. Dragi zastopniki všolanih občin! Ponosni zamorate biti na krasno poslopje, katerega koristi uživati bodo ne le Vaši otroci, ampak tudi Vaši potomci več sto in sto let. Da se bodo pa naši potomci še v poznih časih spominjati zamogli nas vseh, položiti hočemo v temeljni kamen spomenico, v katerej je zapisano, da se je to poslopje zidalo leta 1888, v času vladarja našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I. V spomenici naštete so šolske oblasti, učiteljstvo in všolane občine. Koncem zapisan je namen šole: „Vse za vero, cesarja in domovino!“ Ker je naš presvitli cesar za zgradbo te šole tudi 300 gld. daroval, radi tega izklikniti hočemo Njemu, Najvišjemu pokrovitelju šole in omike iz hvaležnega srca trikratni: „Živijo, živijo, živijo!“ — Med navdušenimi živijoklici, streljanjem in zvonjenjem svira godba cesarsko himno.

Gospod župnik blagoslovi temeljni kamen, položen pri glavnem vhodu pod stopnicami. V ta kamen vložila se je na pergament papir napisana spomenica, glaseča se:

Spomenica

stavbe nove petrazredne šole v Črnomlji, zidane leta tisuč osem sto osemdeset in osem (1888.) Temeljni kamen vložil se je slovesno v čast in spomin štiridesetletnega vladanja našega preljubega in predobrega vladarja, Njeg. Veličanstva Franca Jožefa I., cesarja širne in mogočne Avstrije. Deželni predsednik bil je tedaj visokorodni gospod baron Andrej Winkler; c. kr. deželni šolski nadzornik, blagorodni gospod Jakob Smolej; c. kr. okrajni glavar pa visokorodni gospod Marquis Ferdinand Gozani. — V tem času bili so udje c. kr. okrajnega šolskega sveta gospodje: Marquis Ferdinand Gozani, predsednik; Anton Jeršinović, c. kr. okrajni šolski nadzornik; Anton Aleš, dekan v Semiču; Leopold Gangl, občinski tajnik in posestnik v Metliki; Franjo Šetina in Ivan Rupnik, učitelja v Črnomlji in Ant. Kupljen, c. kr. notar v Črnomlji. — V krajnem šolskem svetu bili so gospodje: Anton Pavlin, zdravnik in posestnik zlatega križa za zasluge, predsednik; Anton Jeršinović, c. kr. okrajni šolski nadzornik in voditelj šoli, podpredsednik; Viljem Wessel, mestni žup-

nik, duhoven nemško-viteškega reda; Anton Kupljen, notar v Črnomlji; Janez Blut, župan v Loki in Miha Kolbesen, posestnik v Loki.

Učiteljstvo: Anton Jeršinović, voditelj šoli; Jakob Pokorn in Miha Klemenčič, kateheta; Franjo Šetina, II., Ivan Rupnik, III., Rajko Justin IV. učitelj in Avgusta Matanović, učiteljica.

Župani všolanih občin Črnomelj, Loka, Telčvrh in Butoraj so bili: Franjo Šušteršič, trgovec in c. kr. poštar v Črnomlji; Janez Blut, posestnik v Loki; Jožef Agnič, posestnik v Telčvrhu in Jure Klobučar, posestnik na Lahini.

Poslopje zidala sta gg. Fr. Šušteršič in Jožef Doltar, oba iz Črnomlja. Stroški zgradbe znašali so 23.000 gld.

Nova šola naj razširja božjo čast, ljubezen do domovine in prevzvišene cesarske hiše; njeno geslo vedno bodi: „Vse za vero, dom, cesarja!“

Po blagoslovljenji vzida pričujoči zidarski mojster temeljni kamen in gospod okr. glavar potolče po njem s kladivom, kar tudi g. duhovniki in drugi odlični gospodje storé. Za tim zapeli so domači učitelji s krepkim gla-

som: „To je gospodov dan!“ Temu sledi govor nadučitelja in voditelja šole do šolske mladine. Glasi se tako-le:

Preljubi šolski otroci!

Slovesno blagoslovljenje temeljnega kamna je dovršeno. Zahvaljujem se tedaj v Vašem imenu prečastiti duhovščini in vsem, ki so se svojo navzočnostjo slovesnost povekšali. Ker je pa s tem blagoslovljenjem, kakor je prej visokorodni gospod c. kr. okr. glavar omenil, združena še druga svečanost, namreč ker obhajamo tudi spomin štiridesetletnega vladanja našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I., česar ovenčano podobo tukaj vidite, hočem Vam spregovoriti tudi jaz nekoliko besed.

Vsi narodi naše velike in lepe Avstrije prizadevajo si ta spomin kolikor mogoče slovesno obhajati in tako pokazati svojemu vladarju gorečo ljubezen, vdanost in zvestobo. Tudi Vam dragi otroci! bere se na obrazu, da ste danes posebno veseli in zadovoljni in kako bi ne bili, ker se spominjate našega preljubega in predobrega vladarja, kateri že 40 let pravično in modro vlada našo ljubo Avstrijo. Dragi otroci! Ako pomislimo, da še celó vsakemu človeku ni dano 40 let živeti, bomo prevideli, da je le posebna milost božja dala našemu presvitlemu cesarju toliko časa biti na krmilu mogočne Avstrije.

Težavno je vladati, kajti toliko raznovrstnih narodov v slogi in edinosti vzdržati, pač ni lahko. Mislijo morebiti nekateri nepremišljeni ljudje, da je presvitlemu cesarju povse lepo in lahko in pravijo, saj ima vsega zadosti. Ali tega pa ne znajo, da ima presvitli vladar veliko skrbi, da ohranjuje notranji in zvonanji mir, še celó njegova oseba ni vedno sigurna pred hudobno roko. Tako na primer se je zgodilo leta 1853, ko se je presvitli cesar na Dunaji sprehajal, da mu je neki hudobnež zasadil oster nož v zatilnik in gotovo bi ga bil usmrtil, ko ga ne bi bil Bog s tem obvaroval, da je nož podrsnil po vratni zaklepki in napravil le majhino rano, ki se je kmalo zacelila. Težavno vladati je pa tudi radi tega, ker nastanejo sem ter tje tudi žalostni in burni časi, vojske, povodnje, lakota, draginja, bolezni itd. Predragi moji! vidite tudi v najhujših časih znal je naš premili vladar s svojo modrostjo in previdnostjo svojim narodom vsaki čas pomagati in jih iz nadlog rešiti. To je že mnogokrat pokazal in vzlasti v letih 1848 in 1849, ko je bil še komaj 18 let star. Takrat se je ljudstvo puntalo zoper grajščake in ni hotelo več tlake dajati in desetino odrajtovati. Ali našemu modremu vladarju posrečilo se je, kmalo napraviti red in mir. Ljubi moji! Naš presvitli cesar je posebno nadarjen, on je zeló učen in govori skoraj vse jezike, katere govore ljudje v naši Avstriji. Naha-

jamo pa pri njem tudi druge lepe lastnosti. V prvi vrsti hočem omeniti, da je dober in skrben oče svoje družini in da zvesto opravlja svoje kerščanske dolžnosti. Na dalje nam daje lep zgled pridnosti in delavnosti, kajti vsaki dan je že rano na nogah, bere razne časopise in poročila, rešuje mnogobrojne prošnje in sprejema dostojanstvenike. Ravno tako nam daje zgled zmernosti, ker vživa le toliko jedi in pijače, kolikor mu je neobhodno potrebno. Radi tega ni bil še nikdar hudo bolan, ampak je vedno zdrav in krepak. Da je nadalje tudi pogumen in serčan, to nam je pokazal že kot 17 letni mladenič, ko se je leta 1848 kot polkovnik v bitvi pri St. Luciji tako hrabro bojeval, da so se vsi vojaki čudili in ga takratni nam še vedno v spominu ohranjeni maršal Radecki posebno pohvalil. Tudi leta 1859 se je na čelu svoje armade v bitvah pri Magenti in Solferini zelo nevstrašljivega pokazal. Podal se je tako daleč v ogenj, da so mu sovražne krogle zvižgale okoli glave in so ga vojskovodji prosili, naj se umakne nazaj, da tako ohrani svoje življenje dragi svoji družini in v blagor mogočnej Avstriji. Konečno pogledjmo še, koliko dobrega on stori, kako dobrotljivo in usmiljeno serce ima. Kjerkoli se kaka nesreča zgodi, bodisi požar ali povodenj, ali bolezen ali lakota, vselej je on prvi, ki pokaže svojo milostno in radodarno roko. Ko je bila v letu 1862 velika povo-

denj v Brigittenau-i in v Leopoldovem predmestju na Dunaji, podal se je v čoln, ter spremljal obupane matere z otročiči in jih spravljal v varno zavetje. Svojo ljubezen in dobrotno srce nam pa skazuje tudi o raznih drugih priložnostih. Revežem deli podpore; kjer se zidajo cerkve, šole in drugi dobrodelni zavodi, povsod pošlje on prvo pomoč in to iz svojega lastnega premoženja. Tako je tudi za zgradbo naše šole, katerej temeljni kamen smo danes vložili in blagoslovili, podaril zdatno podporo 300 gld. Gotovo smemo reči, da ga ni na svetu vladarja, ki bi toliko dobrega storil, kakor on stori. Dragi moji! Nemožno je vse njegove lepe čednosti in lastnosti popisati in omeniti vse, kar je on storil še v napredek šolstva, kmetijstva, obertnije itd. Ako nam naš preljubi in milostljivi cesar toliko dobrega stori in nas podložnike v tolikej meri ljubi, ali ne zasluži tedaj, da tudi mi njega ljubimo kakor svojega očeta? Ali nismo dolžni njemu hvaležni biti? Kako pa hočemo vsi skupaj njemu našo gorečo ljubezen in hvaležnost skazati? Preljubi otroci! To hočemo s tem storiti, da smo in ostanemo njemu in njegovim naslednikom vedno vdani, zvesti in pokorni. Ljubi moji! Pri sveti maši spominjali smo se našega presvitlega cesarja v molitvi in Boga prosili, da mu še dolgo življenje da; pozivljam Vas pa še tukaj, vzklikniti iz globočine srca: „Bog poživi,

Bog ohrani našega presvitlega vladarja in cesarja Franca Jožefa I. in ves habsburški rod še mnogo, mnogo let!“

Po dolgo trajajočih krepkih živijoklicih zapoje šolska mladež prvo kitico cesarske pesmi.

Potem nastopi deček IV. razreda Kuno Hočev ar iz Črnomlja, in govori tako-le:

Dragi moji součenci!

Vesel dan je danes, dan slavnostnega polaganja temeljnega kamna novejšoli. Radost nam napolnuje srce, ko vidimo, kako se nam gradi nova šola, v katerej si bomo dobivali raznih vednosti, potrebnih za življenje. Poleg radosti napolnuje nam pa naše serce tisočerna hvala vsim, ki so to oživotvorili, ter tako položili temelj občni izobrazbi in omiki. A komu se imamo v prvi vrsti na tem blagem činu zahvaliti? Vem, da se v tem strinjate vsi, da gré največja hvala onemu blagemu dobrotniku, ki vselej in pri vsaki priložnosti po očetovsko skrbi za naše blagostanje in omiko, našemu presvitlemu vladarju Francu Jožefu I, Kakor povsod, tako je Njegovo Veličanstvo tudi tukaj s svojo izdatno podporo omogočilo gradnjo naše šole, za kar Boga prosimo, da mu obilno poplača njegovo očetovsko ljubav, ter nam ga ohrani še mnogo, mnogo let.

Vže pri zgodovinskih narodih stavili so se, kakor se stavijo še dandanes za posebne dogodjaje, spomeniki, ki spominjajo še v poznih časih na one dogodke, ki so se takrat vršili. Važno je tudi letošnje leto za nas avstrijske narode. Letos namreč preteklo je štirideset let, odkar nas osrečuje blago vladanje našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I. Postavlja se tukaj spomenik, in to je naša bodoča šola. Ona naj spominja nas in naše potomce onega srečnega leta, v katerem smo proslavljali spomin 40 letnega vladanja presvitlega cesarja Franca Jožefa I. A ti spomenik, ki si danes naš svedok naših srčnih odmevov, stoj in pričaj še poznim narodom, da je tu za časa tvoje gradnje bival narod, ki bi bil dal v vsacem trenutku vse

„Za vero, dom in cesarja!“

Deček govoril je tako gladko in navdušeno, da ga je vse občudovalo.

Za njim stopi na oder v lepi beli obleki s krasnim šopkom cvetlic v roki učenka IV. razreda Marija Rupnik, in govori:

Predrage moje učenke!

Važen in imeniten je današnji dan za nas, kajti blagoslovljen je temeljni kamen poslopji, v katerem se bomo zbirale in iz ust preljubih nam učiteljev prejemale zlate nauke za čas in večnost, za dušo in telo.

Res važen je ta dan za nas, ki nas napolnuje z radostjo in hvaležnostjo, ker vidimo, koliko se trudijo naši stariši in predpostavljeni, da bi nam preskrbeli lepo šolo. Dolžnost naša pa je, da povračamo toliko skrb in ljubezen z vedno pokorščino, pridnostjo in hvaležnostjo. Hodile bomo tedaj pridno v šolo, ter si nabirale zlatih resnic in nam potrebnih vednosti.

Visokorodni gospod c. kr. okrajni glavar! Vam pa kot namestniku našega presvitlega cesarja podam tukaj v znamenje goreče ljubezni in iskrene vdanosti v imenu vse šolske mladine ta šopek cvetlic, katerega blagovolite sprejeti kot mali spominek na današnji slavnostni dan. Bodite, visokorodni gospod, prepričani, da bodemo letos, ko naš preljubljeni vladar in oče, naš presvitli cesar obhaja štiridesetletnico svojega slavnega vladanja, molili iz dna svoje duše:

„Nebeški oče naj varuje in ohrani še mnogo let presvitlega nam cesarja Franca Jožefa I.!

Blagoslovi naj ga z njegovo zaročnico, presvitlo cesarico Elizabeto! Bog ohrani milostno ves presvitli Habsburški rod! Živijo, živijo, živijo!“

Po končanih živijoklicih zapoje šolska mladina zadnjo kitico cesarske pesmi. (Streljanje.)

K temu naj bode dostavljeno, da so vsi navzoči bili pri milem govoru nedolžne deklice do solz ginjeni. Godba potem zaigra ce-

sarsko pesem in razšla se je mej streljanjem, zvonjenjem in navdušenimi živijoklici množica ljudstva in šolska mladina. Požarna bramba, ki je v cerkvi in zunaj red vzderževala, difilirala je potem pred g. c. kr. okrajnim glavarjem, in s tem je bila končana slovesnost.

O $\frac{1}{2}$ 12. uri predstavilo se je tukajšno učiteljstvo c. kr. okraj. glavarju in izrazilo svojo največjo vdanost, častitanje in neomahljivo zvestobo povodom 40 lettnice vladanja Njeg. Veličanstva našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I. Popoludne ob 1. uri bil je slavnostni obed pri g. c. kr. okraj. glavarju. Napitnico presvitlemu cesarju pozdravili so topiči mej sviranjem godbe. Nazdravilo se je tudi c. kr. deželnemu predsedniku visokorodnemu gosp. baronu Andreju Winkler-ju in milostljivemu knezoškofu gospodu Dr. Jakobu Misiju. Na grajskem vrtu pa se je popoldne razvila prava ljudska veselica in odšli smo domov z vso zadovoljnostjo, nadjaje se, da smo ta spomin slovesno obhajali, kolikor je bilo v naših skromnih močeh.

Praznovanje spomina slavnega štiridesetletnega vladanja Nj. Velič., našega preljubega vladarja Franca Jožefa I. dné 3. dec. 1888.

Ker se je ta spomin že 18. junija 1888. kolikor mogoče slovesno praznoval, se je zdaj

obširna svečanost opustila in se je ta dan tako-le praznoval: Otroci vdeležili so se svete maše, pred katero se jim je že v šoli razlagal imenitni pomen tega dne, ter se naglašalo, da pri sveti maši Boga molijo in prosijo, da nam še dolgo ohrani našega preljubega vladarja Franca Jožefa I. Po sv. maši razdelilo se je otrokom 220 knjižic „Cesar Franc Jožef I.“ in ko se je potem navdušeno zapela cesarka pesem, bila je slovesnost končana in so imeli otroci ta dan prosto.

Odlikovanje šole.

Na prošnjo krajnega šolskega sveta in zastopov všolanih občin Črnomelj, Loka, Telčvrh in Butoraj je Njegovo Veličanstvo, pre-svitli cesar Franc Jožef I. z najvišjim sklepom dne 30. novembra 1888 dovolil, da se smé nova šola „Franc-Jožefova šola“ imenovati, kar je šolski občini v veliko čast in ponos.

Slovesno otvorenje in blagoslovljenje nove šole in ob enem blagoslovljenje nove šolske zastave v Črnomlji dne 15. februarja 1890.

O peti uri zjutraj naznanilo je zvonjenje in streljanje s topiči, da se ima ta dan nekaj posebnega in veselega vršiti. In res, nekoliko

pred 9. uro videti je bilo, ko je šolska mladež dohajala v praznični obleki in se zbirala v starem šolskem poslopji. Točno ob 9. uri poda se šolska mladina v spremstvu učiteljstva, krajnega in okrajnega šolskega sveta, občinskih zastopov in drugih šolskih prijateljev v cerkev. Da se je zbralo tudi mnogo ljudstva, si lahko vsakteri misli.

V cerkvi vršil se je v prvi vrsti poklic sv. Duha in potem je blagoslovil visokočastiti gospod mestni župnik, Viljem Wessel lepo šolsko zastavo, katero je podarila posojilnica črnomaljska v spomin štiridesetletnega vladanja našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I. in v spomin zgradbe novega šolskega poslopja.

Po blagoslovljenji zastave govoril je visokočastiti gospod Jakob Pokorn, mestni kaplan in katehet, šolski mladini z lece tako-le:

Ljuba mladina, dragi mi šolski otroci!

Ni še preteklo dve leti, — premnogi izmed Vas se še dobro spominjajo, — ko smo obhajali dve lepi slavnosti, kojih ste se tudi Vi udeležili. Pri prvi ste bili pričujoči, ko smo slovesno uložili temeljni kamen novi šoli, a tudi drugo še pamtite, ko smo veličastno praznovali spomin na 40 letno slavno vladanje našega presvetlega, viteškega cesarja Franca Jožefa I. In glejte, danes zopet lepa sloves-

nost, ginljiv praznik za Vas! Veličastno poslopje, nova šola se bo blagoslovila, ponižno bomo prosili usmiljenega Boga, naj razlije obilno svoj blagoslov na to novo poslopje, da bi se Vi mnogo lepih, koristnih in potrebnih nauk v novi šoli naučili. — A še nekaj družega, veselega imam Vam povedati. Zastava, katero tukaj vidite, katero so Vam omislila radodarna serca dobrotnikov in šolskih prijateljev pri tukajšnji posojilnici, je bila sedaj-le blagoslovljena. Izročča se danes Vam, da se ob posebnih prilikah in šolskih slovesnostih zbirate pod njo, da Vas skupno vodi zlasti iz šole v cerkev, glasno oznanujoča: Dobremu učencu ni dovolj samo pridno se učiti, spodobno se vesti, temuč treba je tudi goreče, pobožno moliti. — Na zastavi, ki je odslej Vaša, vidite podobi sv. Alojzija in prečiste device Marije z Jezuškom.

Sv. Alojzij je šolski patron. Kadarkoli se ozrete na svojo novo šolsko zastavo, ter ugledate na njej svojega zaščitnika, spominjajte se njegovega čistega življenja. Vsa-kratni pogled naj Vam bode tudi opomin: Le čisti in nedolžni otroci so všeč Bogu in ljudem. Le po čistem in nedolžnem življenji bode te tudi dospeli v sveta nebesa. — Na drugi strani pa vidite Marijo z božjim detetom, katero Vas prijazno k sebi vabi rekoč: „Pustite otročičem k meni priti, nikar jim ne branite! Kajti takih je božje kraljestvo“. To

Vas zopet opominja, da poslušate zvesto ta Jezusov glas in se tudi ravnate po njem; radi in z veseljem hodite v cerkev k božji službi, pobožno molite, da bode božje dete imelo veselje nad Vami. Priporočati se pa tudi morate Mariji in jo srčno prositi, naj Ona tudi Vas sprejme v svoje materno krilo in Vas varuje vsega zlega na duši in telesu, kakor je varovala skrbno svoje božje dete Jezusa. — A ta zastava Vas bode pa tudi vodila v novo šolo. Zopet opomin za Vas, da morate tudi šolo redno obiskavati, pridno se učiti, v šoli pazno poslušati, da bodo učitelji tudi Vas tako ljubili, kakor so radi imeli mladenčka Alojzija; pa tudi doma morate biti vbogljivi in pokorni svojim staršem, kakor deček Jezus Mariji, potem bodo tudi Vaši skrbni starši uživali tisto veselje nad Vami, kakor Marija nad Jezusom. — Poslopte, v katero bodete danes ustopili, ima nad uhom napis: „Franc Jožefova šola“. Že v stari šoli ste večkrat brali in se učili, da nam vlada mogočen in skrben vladar, cesar Franc Jožef I. S svojo hrabro roko nas brani vnanjih sovražnikov. Njegovo pazno oko pa čuje, da so tudi doma njegove postave v veljavi ter se ohrani mir in red. Ker le v mirnih in varnih časih je mogoče Vašim staršem preskrbeti Vas s kruhom, obleko in zavetjem v domači hiši ter Vas brez skrbi izročevati šoli. Hvaležnost že toraj Vas veže, da se sedaj pri daritvi

sv. maše iskreno zahvalite dobremu Bogu za zdravje in srečo milega vladarja, priporočite se nebeškemu Očetu, da ga božji blagoslov spremlja tudi v prihodnje pri vseh njegovih delih in opravilih, kakor dosedaj. Saj Vas mora k temu še posebno vsposodbujati cesarjeva ljubezen do šolske mladine. Kadarkoli se na kakem kraju naše slovenske domovine napravlja nova šola ter stavi v ta namen šolsko poslopje, bere se in čuje od ust do ust, da je presvetli cesar v svoji radodarnosti in skrbi za šolstvo blagovolil nakloniti izdatno podporo iz svojega lastnega premoženja. — A danes obhajate tudi sklep šolskega polleta. Prejeli boste spričevala, da pokažete tudi Vašim staršem, kako ste napredovali. — Koliko uzrokov imate toraj, da se goreče zahvalite za vse prejete nauke v prvem polletji, da iskreno molite za milega cesarja, za svoje ljube starše, učitelje in dobrotnike, ki so Vam omislili tako lepo zastavo. Dal Bog, da bi, dokončavši šolske nauke in nastopivši novo dôbo v svojem življenji, bili Vi vsi značajni podložniki Habsburške hiše, uneti za vero, dom cesarja. To pa le bode, ako se ravnate po naukih, ki jih Vam v cerkvi in šoli podajamo. Po teh vodilih živite in še dolgo, dolgo, ko Vam bodo že skrbi in trud upognili pleča in pobelili lase, spominjali se bode te slovesnosti in sami sebe srečne šteli, da ste ubogali in po danih naukih živeli,

ker za vse to bode te še prejeli večno plačilo v nebesih.

Potem bila je velika sv. maša, pri katerej so šolski otroci peli.

Po sv. maši podala se je šolska mladina z blagoslovljeno zastavo pred novo šolsko poslopje, katero je bilo lepo okrašeno. Visokochastiti mestni župnik v spremstvu drugih duhovnih gospodov blagoslovi šolo in v vseh šolskih sobah podobe križanega Jezusa.

Temu opravilu sledi nagovor c. kr. okrajnega glavarja, visokorodnega gosp. Marquis-a Ferdinanda Gozani, glaseč se:

Slavni krajni šolski svet!

Z današnjim dnem dovršeno je prevažno podjetje, kterege so se lotile všolane občine. Novo šolsko poslopje namreč je dodelano in bilo je sedaj blagoslovljeno. Res veliko žertovale so občine že dosedaj za to veličastno zgradbo in še bode treba nekoliko let plačevati, da bodo pokriti vsi stroški; ali z dobro voljo in v spoznanji, da je bila ta zgradba v resnici potrebna, preneslo bode ljudstvo težko breme veliko lažje in to tem več, ker so se dobile zdatne podpore od Njeg. Veličanstva presvitlega cesarja Franca Jožefa I. in od slavnega deželnega zbora Kranjskega. Čast mi je kot predsednik c. kr. okraj. šol. sveta izraziti svojo zahvalo, zavednim zastopnikom

všolanih občin, za velike žrtve, katere so imele pri zgradbi nove šole, pokazavši s tem jasno, da Vam je na srci poštena vzgoja Vaše mladine. Slavnemu krajnemu šolskemu svetu pa izročam ključe šolskega poslopja v daljno varstvo in oskrbovanje.

Predsednik krajnega šolskega sveta, blagorodni gospod Anton Pavlin prejme izročene mu ključe in govori tako-le:

Visokorodni g. okrajni glav ar!

V imenu krajnega šolskega sveta zahvaljujem se Vam za Vaše pripoznanje, zahvaljujem se Vam pa tudi kakor vsem šolskim oblastim za izvrstno vodstvo pri vseh obravnavah in zgradbi šole. Srčna hvala Njega Veličanstvu in visokemu deželnemu zboru Kranjskemu za izdatne podpore; prav lepa zahvala pa tudi slavni posojilnici Črnomeljski, ki je podarila krasno zastavo, katera je stala 135 gld. Krajni šolski svet pa obljubi, da bode tudi zanaprej po vseh močeh deloval v korist in napredek šole. Konečno pa tudi gospodoma prevzemnikoma hvala za njih solidno delo.

Za tem govorom poprime besedo c. kr. okrajni šolski nadzornik in voditelj šole, gospod Anton Jeršino vić, ter nagovori šolsko mladino naslednje:

Preljubi otroci!

Znameniti dan je danes. Na Tvojem obličji, draga mladina, vidim radost, katero čutijo Tvoja srca danes, ko se Ti je tako slovesno blagoslovila lepa nova šola in krasna šolska zastava. Dragi moji! res je to za Vas veseli dan in gotovo Vam bode v dobrem spominu ostal ves čas svojega življenja. Glejte čudalepo poslopje tu zgradili so Vam Vaši stariši z veliko požrtovalnostjo, in to edino le Vam v korist. Potrudite se tedaj, prav lepo redno hoditi v šolo in poslušajte marljivo nauke Vaših duhovnih in svetnih učiteljev. V ta namen poklicali smo danes sv. Duha na pomoč in prosili pri sv. maši ljubega Boga za njega milost, da bi se zamogli lahko učiti in čvrsto v srcu obdržati vse nauke, ki jih potrebujete za Vaš dušni in telesni blagor. Skušajte živeti po zgledu Vašega patrona sv. Alojzija, ki ga imate na prelepi zastavi in priporočajte se vsaki dan sv. Materi Božji, katere podoba tudi lepša zastavo. Mladina! Nebeška priprošnika zadobita Ti blagoslov božji, da si pridobljene vednosti obračaš vedno v čast božjo in lastno srečo, v ponos starišev in domovine, da gojiš v prsih svojih nevpogljivo zvestobo in ljubav presvitli Habsburški hiši in Visokemu prestolu!

Predragi otroci! Dobro vem, da imate hvaležno serce in da želite prav srčno zahva-

liti se vsem tistim, ki so Vam napravili današnje preveliko veselje. Da Vam v to pomorem, zahvaliti se hočem v Vašem imenu vsem dobrotnikom, ki so kaj pripomogli k zgradbi. Zahvaljujem se pa tudi prečastitemu gospodu mestnemu župniku in drugim duhovnim gospodom, ki so se potrudili, da so blagoslovili šolo in zastavo; lepa hvala tudi vsem drugim navzočim šolskim prijateljem, ki so sè svojo navzočnostjo današnjo svečanost povekšali.

Dragi moji! Ako povzdignemo oči nad velike vrata, beremo na lepo izdelani kamniti plošči napis „Franc Jožefova šola“. Povodom proslavljenja spomina štiridesetletnega vladanja Nj. Veličanstva našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I. prosili smo za milost, da bi smela naša nova šola v spomin te proslave nositi ime Njegovega Veličanstva, in to prošnjo je presvitli cesar z Najv. sklepom od 30. novembra 1888 vslišal, kar je za šolsko občino velika čast. V zahvalo pa obljubimo tudi v bodoče ostati neomahljivi in zvestovdani podložniki našemu preljubemu vladarju, ki nam toliko dobrot deli in toliko ljubezen skazuje. „Bog poživi tedaj, Bog ohrani našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I. še mnogo mnogo let! Živijo, živijo, živijo!

Po burnih živijo-klicih zapoje šolska mladež z vso navdušenostjo cesarsko pesem. Streljanje in zvonjenje spremljalo je petje.

Konečno deklamuje učenka IV. razreda Antonija Grahek „Mladini“. (Glej 3. stran.)

Potem vršil se je slovesni sklep prve polovice tekočega šolskega leta v posameznih razredih. Otrokom so se razdelila šolska naznanila in v spomin te svečanosti podaril je krajni šolski svet vsakemu otroku to knjižico.

S tem je bila slovesnost končana.

Anton Jeršinovič,

e. kr. okrajni šolski nadzornik.

Nekoliko o razvoju šolstva v črnomeljskem okraju v teku zadnjih 20 let.

Pred vpeljavo nove šolske postave, to je, pred letom 1870 bile so v šolskem okraju črnomeljskem sledeče šole:

Čveterorazredna ljudska šola v Črnomlji (tedaj glavna šola). Na tej šoli so delovali katehet, kateri je bil ob enem tudi ravnatelj šoli, dva učitelja in jeden podučitelj.

Dvorazrednici ste bili v Metliki in Semiču.

Enorazrednice: v Adlešičih, v Dragatuši, v Podzemlji, na Planini, v Preloki, na Vini in na Vrhu.

Bilo je tedaj v vsem okrajnem glavarstvu le 11 ljudskih šol.

V tedajnem času so imenovane šole zadostovale razmeram, tudi niso bile prenapol-

nene, ker takrat je oče svojega otroka lahko pošiljal v šolo ali pa doma pridržal; kajti silil ga ni nihče. Ko pa je stopil v veljavo novi šolski zakon, kateri nalaga starišem dolžnost, pošiljati svoje otroke k rednem šolskemu poduku, bile so kmalu šole prenapolnene in treba je bilo graditi nove šole in razširjati že obstoječe.

Razširile so se: Dvorazrednica v Metliki najprej v tri- potem v čveterorazrednico; v Črnomlji osnovala se je posebna dvorazredna dekliška šola, katera je pa potem, ko ste se otvorili šoli v Dobličah in Petrovi vasi, zopet nehala; dvorazrednica v Semiču v trirazrednico; enorazrednica v Dragatušu razširila se je najprvo v dvo-, pozneje v trirazrednico; enorazrednice v Vinici, v Podzemlji in v Starem trgu razširile so se v dvorazrednice. Na novo otvorile so se pa sledeče šole: Dvorazrednica v Štrekljevci; enorazrednice v Suhorji, v Drašičih, v Radovici, v Dobličah, v Petrovi vasi, v Gribljah, v Božakovem, privatna šola nemškega „Schulverein-a“ na Majerlu in ekskurendna šola v Bojancih.

Dandanes ima okraj naslednje šole: Dve čveterorazrednici, in sicer: v Črnomlji in Metliki. K temu se dostavi, da ima šola v Črnomlji še posebni razred za deklice tretjega in četertega razreda; dve trirazrednici, namreč v Semiču in Dragatušu; štiri dvorazrednice in sicer: v Vinici, Podzemlji, Starem trgu in

Štrekljevci; enorazrednic pa je 11 in sicer: v Adlešičih, v Božakovem, v Dobljčah, v Drašičih, v Gribljah, v Petrovi vasi, v Preloki, na Planini, na Radovici, na Suhorju in na Vrhu.

Napravilo se je tedaj v zadnjih 20 letih devet javnih novih šol in ena zasobna šola; razširilo pa se je sedem šol. Ustanoviti se imajo še enorazrednice v Črešnjevcu, Tribučah, Radencih, Podgori in Čepljah, ker so obravnave že popolnoma dovršene.

Učiteljskih moči bilo je prej 15, a sedaj jih šteje okraj 34 in sicer 8 nadučiteljev, 19 učiteljev, 6 učiteljic in 1 pomožni učitelj.

Za šolo vgodnih otrok je v tem okraju 5468 in sicer 2647 dečkov in 2821 deklic. Od teh obiskuje vsakdanjo šolo 1915 dečkov, 1927 deklic, ponavljajno šolo pa 462 dečkov, 558 deklic, toraj skupaj 4862. Po veroizpovedi pripadajo vsi rimsko-katoliškej veri, le ekskurendno šolo v Bojancih obiskuje 49 otrok pravoslavnih, šolo na Štrekljevci in Suhorji pa nekoliko zedinjenih grkov.

Ivan Rupnik,
učitelj.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000420769